

Mit látni az utcán

Kezdem azzal az őszinte vallomással, hogy valamikor tulságosan lenéztem az utcát. A háboru azonban megállított néhányszor ezen a nagy, hullámozó szinpadon, mint ingyenes nézőt és az utcáról való véleményem erősen megváltozott. Nem, a háboru, mint ilyen, nem tanít, szó sincs róla, ez az egy tanulság van belevarrva vadonatúj városi bundák gombjába épp úgy, mint az apácák fehér fejkötőjébe: az ember vagy az isten arcát hordozza meg az utcán háboruban is, vagy a maga mohó, állati arculatát. De figyelmem, az érdeklődésem horizontjába belerajzolódott az utca, ahol a történelem mozog, és itt nem kell az utoát, mint nagyhatalmat, mint a tömeg vezércikk-szinonimáját érteni, hanem megint azt mondom: mint szinpadot, mint ezer apró jelenésből összerakott nagy komédiát. Az ember a bőrén tapasztalja itt mindazt, amit Carlyleok, Taineek és Gustav Le Bonok sűrű kötetekbe és körmondatokba sűrítenek és megtanulod a történelmet az egyedül helyes szögből, a dramaturg szeme szögéből nézni, nem a moralista, vagy a szépész kerek, ólmos kis ablaküvege mögül... Ó istenem, milyen más drámai hangulata volt a behavazott, villamosok nélkül didergő utcának, mint annak a másiknak, amelyben akkor nyáron az aszfalt maró szaga összecsapódott a távoli vér mámorító, gonosz parfümjével és gyönyörű emberek harsogva mentek neki az ágyuk sötét torkának...

Engedjétek meg, hogy néha az utcáról beszéljek.

Egy asszonyt láttam elvágódni azon az alattomos, fekete kis jégpucoskán, amit a nagy téli napok itthagytak az aszfalt hátán. A szegény asszony hatalmasat esett, mindenki szívéen átvágódott ez a sötét, rongyos tünemény.

De fölsegíteni csak egy jelentéktelen, ugynevezett „munkáskülsejü egyén“ ugrott hozzá rögtön, haladék nélkül.

A többi nem. Pedig sokan voltak.

Most megállasz, ifju vagy öreg moralista barátom és szavalsz a hideg szivekről. Igazad van, de tévedsz. Mert valamit nem láttál.

Kabátokon keresztül láthatad volna, ahogy a kezekben hirtelen megfeszült egy izom, ahogy a kezek kiugrani készültek, segíteni, menteni, az izgalom automata-hirtelenségével. De zsebben maradtak. És egy pillanatot volt, egy kínos és tétovázó pillanatot, amit meg kell értened.

Azokat a kezeket, lábakat, azokat az egész szervezeteket illemre és respektusra tanították, szoktatták, nevelték. Azok a kezek hirtelen, már ösztön-szerűen azt kérdezték, amit annyian beléjük prédikáltak, olyan nemesen és olyan emelkedett szavakkal:

— Illik-e?

A dolgot valahogy olyan villámgyorsan kellene kifejezni és mégis olyan tartalmasan, ahogyan történt. Ezek hirtelen és elsődlegesen az elesett asszony egyéni szabadságát respektálták. Nem tudták hirtelen eligazodni azon, hogy betörhetnek-e a maguk egyéniségéből az övébe, az ő utcai asztrálestébe, amit te is respektálsz, amikor inkább nem gyujtasz rá az utcán, de nem kóduasz neki egy idegen szivarjának és

utcai magányának. Ez az, amiért nem akarsz a vendéglőben más mellé leülni. Nem gögből, hanem respektusból.

Nem vagy már elég kócos, nem vagy elég tisztéletlen.

Egyszer láttam egy nőt, aki letörtén, elkeseredve fordult vissza a hidtól, nem volt nála — véletlenül — hidpénzre való. De nem kért se tőlem, se tőled. Így aztán nem mennek át sokan a Hidon. Ezt a hidat nagyon nagy betűvel kellene írni.

A Rendőr pedig ezt csinálta.

Állt a budai tüzoltóalkantánya kapujában és hallgatta, hogyan verekszik egy családapa (két kis gyermekével volt) egy gonosz ródlizóval, aki az utcán majdnem nekiszaladt az egyik csöppségnek. Majdnem eltört egy rózsás kis lábat. Mert neki muszáj az utcán szánkóznia.

A rendőr a hideg holdba bámult és nem volt szava egy rózsás kisgyerek életéhez.

Másnap a hid elején egy rendőr — lehetett ugyanaz is, a lelkétől bizony lehetett — kegyetlenül leparancsolt egy siető munkást, aki óras várakozás után fogott egy eltévedt villamost, de mert a közepébe igazán nem mehetett, a lépcsőjén húzódt meg fekete szatyorral. Ezt leparancsolta, göggel és megbotránkozással, pedig ennek sietnie kellett, pedig ennek borzasztó nagy dolog volt, hogy előbb érjen haza, hogy egy kicsit pihentesse a vézna lábát, hogy...

Nem, itt már beavatkozott a Rendőr, itt nem tudott a holdba nézni.